

سنجش تأثیر حکمرانی خوب در پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

ابوالفضل خزانی^۱

غلامحسین بلندیان^۲

محمد شاه محمدی^۳

محمد علی خسروی^۴

چکیده

شرایط ناپایدار امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران در مقاطع مختلف، دغدغه محقق می باشد. همچنین «حکمرانی خوب» به نوعی با امنیت ملی پایدار دلالت کارکردی دارد، بر همین اساس هدف اصلی محقق، سنجش تأثیر حکمرانی خوب در پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران است. روش تحقیق از نظر نوع هدف، کاربردی-توسعه‌ای و از نظر رویکردی، توصیفی-تحلیلی می باشد. گردآوری اطلاعات به روش کتابخانه‌ای و پرسش‌نامه است. در این تحقیق میزان تأثیر ۸ شاخص حکمرانی خوب در ۲۰ مؤلفه از ۵ بُعد امنیت ملی در قالب ۱۶۰ سؤال از طریق پرسش‌نامه مورد بررسی قرار گرفته و داده‌ها با استفاده از نرم افزارهای Excel و SPSS تجزیه و تحلیل گردیده است. جامعه آماری ۸۵ نفر و حجم نمونه برابر فرمول کوکران ۶۹ نفر و پائینی پرسش‌نامه از روش تکرار آزمون و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۷۸ تأیید شده است. در نتیجه‌گیری، مشخص شد تأثیر حکمرانی خوب در پایداری امنیت ملی ج.ا.ایران در حد اطمینان بالای ۹۵ درصد معنادار است و بیشترین تأثیر شاخص‌های حکمرانی خوب در پایداری امنیت ملی به ترتیب مربوط به شاخص: پاسخگویی، مسئولیت‌پذیری، قانون‌مداری، کارائی و اثربخشی، انصاف و عدالت، مشارکت جوئی، اجماع محوری و شفافیت می باشد. همچنین میانگین میزان تأثیرگذاری حکمرانی خوب در پایداری امنیت ملی بر مبنای طیف لیکرت مابین عدد ۱ تا عدد ۵ برابر با عدد ۴/۹۱ بوده بنابراین رابطه متغیرها به نوعی دوسویه بوده و تأثیر متقابل برهم دارند و به عبارتی پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران در حکمرانی خوب نیز تأثیرگذار است.

کلید واژه‌ها: حکمرانی، حکمرانی خوب، امنیت ملی، پایداری امنیت ملی، ایران

جستار گشایی

متغیر «حکمرانی خوب» که مبنای سنجش وضعیت و کیفیت حکمرانی میان کشورها از سوی برنامه توسعه سازمان ملل معرفی شده است به عنوان متغیر مستقل انتخاب شده و به دنبال سنجش تأثیر آن در پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران به عنوان متغیر وابسته می باشد. با این اوصاف مسئله تحقیق عبارت است از: «تأثیر حکمرانی خوب در پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران». جامعه کشور ایران به عنوان یک جامعه پویا و کارآمد جهت ارتقاء و پیشرفت خود، همواره نیازمند بستری امن و پایدار است، بنابراین هرگونه تحقیق علمی در خصوص هر عاملی که در ایجاد پایداری امنیت ملی ایران مؤثر باشد از ضروریات مسلم است، با این همه شناخت میزان تأثیر حکمرانی خوب (به عنوان عاملی مؤثر) در پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، هدف اصلی تحقیق می باشد و محقق به دنبال پاسخ به سؤال تحقیق، مبنی بر این که حکمرانی خوب به چه میزان در پایداری امنیت ملی ایران تأثیر می گذارد؟ می باشد. همچنین فرضیه اصلی تحقیق شامل تأثیر زیاد حکمرانی خوب در پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران می باشد و در همین راستا فرضیه های فرعی شامل تأثیر زیاد هر کدام از شاخص های ۸ گانه حکمرانی خوب در پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران می باشد. روش تحقیق از نظر نوع هدف، کاربردی-توسعه ای و از نظر رویکردی، توصیفی-تحلیلی می باشد. گردآوری اطلاعات به روش کتابخانه ای و پرسش نامه است. در این تحقیق میزان تأثیر ۸ شاخص حکمرانی خوب در ۲۰ مؤلفه از ۵ بُعد امنیت ملی در قالب ۱۶۰ سؤال از طریق پرسش نامه در قالب سؤالات پنج گزینه ای طیف لیکرت مورد سنجش قرار گرفته است.

مجتبی ملک شاهی و همکاران (۱۴۰۰)، در مقاله ای با عنوان وضعیت حکمرانی خوب و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۷-۱۳۹۰) در فصلنامه علمی جامعه شناسی سیاسی ایران، سال چهارم، شماره ۱۶ در پاسخ به سؤال تحقیق مبنی بر اینکه شاخص های حکمرانی خوب چه تأثیری بر امنیت ملی ایران دارند؟ فرض را اینگونه در نظر گرفته که با کاهش شاخص های حکمرانی خوب در ایران، ضریب امنیت ملی نیز کاهش می یابد. وی با روش تحقیق آمیخته و با رویکرد پیمایشی؛ به این نتیجه رسیده که امنیت ملی ایران تأثیرپذیری مستقیم و معناداری از حکمرانی خوب دارد. البته در مقاله به ابعاد امنیت ملی و مؤلفه های امنیت ملی پرداخته نشده و پایداری امنیت ملی مد نظر محقق نبوده است، همچنین محقق شاخص های حکمرانی خوب را از منظر بانک جهانی و در قالب ۶ شاخص منظور نموده است. مهدی بدخشان (۱۳۹۹)، در مقاله ای با عنوان نقش امنیت پایدار در حکمرانی خوب، مندرج در جلد ششم، صفحه ۴۳ از مجموعه مقالات برگزیده اولین همایش ملی حکمرانی اسلامی، که از سوی انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی، منتشر شده در پاسخ به سؤال تحقیق مبنی بر اینکه نقش امنیت پایدار در حکمرانی خوب چیست؟ با روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و به شیوه اسنادی به بررسی نقش امنیت پایدار

در حکمرانی خوب پرداخته و به این نتیجه رسیده که شاخص‌های حکمرانی خوب و ابعاد امنیت پایدار در بسیاری از موارد دارای اثرات متقابل و هم پوشانی بوده و ارتقای امنیت پایدار موجب ارتقای حکمرانی به حکمرانی خوب خواهد گردید و در مقابل ارتقای حکمرانی موجب تقویت و ارتقای امنیت پایدار خواهد شد. البته مسیر مطالعاتی مقاله موصوف، نسبت به مقاله حاضر، به نوعی معکوس بوده و به بیان دیگر تأثیر امنیت پایدار بر حکمرانی خوب هدف اصلی تحقیق لحاظ شده و در بررسی‌ها، مؤلفه‌های امنیت ملی پایدار مد نظر محقق نبوده و مقاله فاقد آمار کمی، جداول و نمودارهای آماری است. همچنین محقق شاخص‌های حکمرانی خوب را از منظر بانک جهانی در قالب ۶ شاخص مد نظر قرار داده است. علی کریمی مله (۱۳۹۱)، در مقاله‌ای با عنوان تأملی نظری در نسبت حکمرانی خوب و امنیت ملی مندرج در فصلنامه مطالعات راهبردی، سال پانزدهم، شماره چهارم، در پاسخ به سؤال تحقیق مبنی بر اینکه چه نسبتی بین دو مفهوم حکمرانی خوب و امنیت ملی برقرار است؟ و در کدام رویکرد امنیت ملی این دو متغیر مقوم یکدیگر ارزیابی می‌شوند؟ با استفاده از روش تحقیق تحلیلی-توصیفی؛ نتیجه گرفته که توسعه مفهومی افقی و عمودی امنیت و گسترش مراجع آن مبین آن است که زمینه‌ها و شرایط عینی که موجب تحول شیوه‌های حکمرانی و برآمدن الگوی حکمرانی خوب بر مبنای توسعه انسانی پایدار شده است به نحو مشابهی با دگردیسی مفهومی امنیت ملی از رویکرد سنتی به امنیت مدرن و پایدار گردیده و این دو ایده را از نظر مفهومی بسیار متقارن و از نظر علمی، ملازم یکدیگر ساخته است. البته مقاله در چارچوب نظری و از منظر مکاتب مختلف به بررسی حکمرانی خوب و امنیت ملی پرداخته است و محدود به جمهوری اسلامی ایران نمی‌باشد و مؤلفه‌های امنیت ملی و نیز سنجش میزان تأثیر متغیرها مد نظر محقق نبوده و هدف اصلی بررسی نظری روابط متغیرها بوده است. حاجیانی در سال ۱۳۹۷ برای تحلیل این اعتراض‌ها از الگویی با سه سطح خرد، میانی و کلان استفاده کرده است. وی عوامل ساختاری همچون جمعیت جوان مطالبه‌گر، به‌هنجار شدن فساد اقتصادی، نادیده گرفتن واقعیت‌های جامعه در گفتمان رسمی حاکمیت، و شکاف و دوگانگی دولت - ملت، در حل مسائل و چالش‌های اجتماعی را به عنوان دلایل این اعتراض‌ها معرفی می‌کند. (حاجیانی و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۷۴-۱۷). در نتیجه محقق بخشی از علل ناپایداری امنیت ملی را ضعف و آسیب‌پذیری در حکمرانی می‌پندارد.

مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری طی تحقیقی در سال ۱۳۹۷، با عنوان پایداری ملی و سیستم‌های حکمرانی (ایران و مسئله پایداری)، علت اصلی وضعیت نه‌چندان رضایت‌بخش پایداری ایران را به‌واسطه شرایط مخاطره‌آمیز منطقه و جهان از یک سو، و نیز عمق و شدت ناپایداری‌های ایجاد شده در ایران را به‌واسطه ضعف و ناکارآمدی سیستم حکمرانی گزارش نموده است. (فتاحی و همکاران، ۱۳۹۷: ۶۷). رویکرد مشترک در نظریه‌های حکمرانی و نظریه‌های پایداری امنیت ملی، تأکید بر رفتار متولیان و بازیگران نهادهای رسمی و غیررسمی و به عبارتی تأکید بر رفتار مردم به‌عنوان عامل تأثیر گذار است،

یعنی شهروندان به‌عنوان بازیگران اصلی، هم در حکمرانی و هم در پایداری امنیت ملی نقش مؤثری ایفا می‌کنند، بنابراین با توجه به نقش مردم به‌عنوان عامل مشترک، حکمرانی و پایداری امنیت ملی با هم در ارتباط مؤثرند.

با تحول حکمرانی به حکمرانی خوب، و دگردیسی امنیت از کلاسیک به امنیت نوین و توسعه، این دو مفهوم، علاوه بر تقارن زمانی در شکل‌گیری، دلالت‌های کارکردی نیز یافته و مقوم یکدیگر شناخته می‌شوند و اجرای حکمرانی خوب به تحقق امنیت پایدار مدد جدی می‌رساند. (کریمی‌مله، ۱۳۹۱: ۴۳).

حکمرانی خوب که به‌عنوان مهمترین نظریه کارآمدسازی حکومت‌ها در اواخر دهه ۱۹۸۰ و اوایل دهه ۱۹۹۰ از سوی بانک جهانی مطرح شد، به‌عنوان یک نظریه سیاسی، بر کارویژه‌های دولت در تعیین اهداف و منافع، تطبیق و هماهنگ‌سازی اهداف، تصمیم‌گیری و عملیاتی کردن تصمیمات و در نهایت دریافت بازخورد تصمیمات و مسئولیت‌پذیری در قبال مردم استوار است. همچنین حکمرانی خوب به دنبال ارتقاء کیفیت اعمال حاکمیت، تنظیم مناسبات، تخصیص و توزیع منابع در حوزه دولت از یک سو و کیفیت مناسبات دولت و مردم در جامعه و نقش تک تک شهروندان در توسعه و پیشرفت جامعه از سوی دیگر است. (پورسعید، ۱۳۹۹: ۴۶۱).

پرواضح است که رعایت حکمرانی خوب و اجرای شاخص‌های ۸ گانه آن که از سوی برنامه توسعه سازمان ملل معرفی شده، شامل: پاسخگوئی، شفافیت، قانون‌مداری، مشارکت‌جویی، مسئولیت‌پذیری، اجماع محوری، کارائی و اثربخشی، انصاف و عدالت؛ از سوی حکمرانان و کارگزاران، می‌تواند نوعی احساس آرامش و آسودگی خاطر (امنیت ایجابی) و یا درکی از نبود ظلم و فساد (امنیت سلبی) در میان شهروندان ایجاد نماید که این ذهنیت و درک و احساس امنیت میان شهروندان، در سطح ملی، امنیت ملی را در برخواهد داشت. بنابراین تداوم رعایت شاخص‌های حکمرانی خوب در پایداری امنیت ملی بسیار تأثیرگذار است.

مفاهیم و مبانی نظری

تعاریف حکمرانی خوب: «بانک جهانی» به‌عنوان یکی از نهادهای بین‌المللی معتبر در گزارشی که در سال ۱۹۸۹ میلادی منتشر نموده است، برای اولین بار حکمرانی خوب را به عنوان ارائه خدمات عمومی کارآمد، نظام قضایی قابل اعتماد و نظام اداری پاسخگو تعریف نموده است (Stowe, 1992: 391).

«برنامه توسعه سازمان ملل»^۲ حکمرانی را همان اعمال قدرت سیاسی، اقتصادی و اداری برای مدیریت امور کشور در کلیه سطوح می‌داند، حکمرانی خوب براساس تعریف این نهاد شامل مکانیزم‌ها، فرآیندها و نهادهایی است که به‌واسطه آن‌ها شهروندان، گروه‌ها و نهادهای مدنی منافع خود را دنبال، حقوق قانونی خود را اجرا و تعهداتشان را برآورده می‌سازند و تفاوتشان را تعدیل می‌کنند (UNDP, 1997: 2).

1. world bank(WB)

2. United Nations Development Programme (UNDP)

این نهاد همچنین، شاخص‌های حکمرانی خوب را تحت عنوان اصول ۸ گانه شامل: پاسخگویی، شفافیت، قانون‌مداری، مشارکت‌جوئی، مسئولیت‌پذیری، اجماع‌محوری، کارائی و اثربخشی، انصاف و عدالت؛ معرفی نموده است (شریف‌زاده و قلی‌پور، ۱۳۸۲: ۹۷-۱۰۰).

گزارش پژوهشی پژوهشکده شورای نگهبان نیز در سال ۱۳۹۵ به استناد تحقیقات انجام شده در سال ۲۰۰۲ میلادی توسط «کمیسیون اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل برای آسیا و اقیانوسیه»^۱ شاخص‌های ۸ گانه حکمرانی خوب را مورد بررسی و توجه قرار داده است (باغسنگانی، ۱۳۹۵: ۱۰).

جدول شماره ۱: تعاریف حکمرانی خوب

تعاریف	نهاد / فرد
مدیریت دولتی کارا (شامل بودجه‌بندی، حسابرسی، ارائه گزارش و رفع نارسایی‌ها)، پاسخگویی، چارچوب قانونی برای توسعه، اطلاعات و شفافیت (اطلاعات در مورد اثربخشی فعالیت‌ها و شفافیت جهت جلوگیری از فساد)	بانک جهانی ۱۹۹۲
مشروعیت دولت (به معنی وجود فرایندهای مشارکتی و رضایت‌مندی افراد)، پاسخگویی، شایستگی دولت، احترام به حقوق بشر و رعایت قانون	ODA ۱۹۹۳
حسابداری عمومی، پاسخگویی، مدیریت مسالمت‌آمیز بحران، رهبری سیاسی خلاق و هوشمند، عدالت	فریدمن ۱۹۹۸
مشارکت، شفافیت، پاسخگویی، حساسیت به نیاز فقرا، مدیریت قوی و ثمربخشی هزینه مشارکت، عدالت، شفافیت، حسابداری، حکومت قانون، پاسخگویی، اجماع‌گرایی، ثمربخشی و کارایی، چشم‌انداز استراتژیک	بانک جهانی ۲۰۰۰ UNDP ۲۰۰۰
عدم تمرکز اقتدار و منابع (اختیار تصمیم‌گیری)، عدالت حضور در تصمیم‌گیری، شفافیت، حسابداری، التزام مدنی و شهروندی، کارایی، چشم‌انداز، استراتژیک توسعه پایدار، امنیت	UNCHS ۲۰۰۰
جامعیت و پاسخگویی تحقق یافته در سه بخش مهم: انتخابات، پاسخگویی و تعویض حاکمان (اظهار نظر و پاسخگویی، پایداری و فقدان خشونت)، کارآمدی نهادها، مقررات، مدیریت منابع (چارچوب نظم‌دهنده: کارآمدی حکومت)، احترام به نهادها، قوانین و تعاملات میان کنشگران در جوامع مدنی، تجارت و سیاست (کنترل فساد، برابری حقوقی)	بانک جهانی ۲۰۰۶
حکمرانی خوب عبارت است از: «قاعده‌مندی، شفافیت، پاسخگویی، کارآمدی، انصاف، ترویج برابری حقوقی... تضمین اینکه اولویتهای سیاسی، اجتماعی و اقتصادی، براساس اجماع جمعی است و اظهار نظرهای فقرا و افراد آسیب‌پذیر در تصمیم‌گیری درباره اختصاص منابع توسعه، مورد توجه قرار می‌گیرد».	برنامه عمران سازمان ملل
تضمین برابری حقوقی، بهبود کارآمدی و پاسخگویی بخش عمومی و کاهش فساد	صندوق بین‌المللی پول

1. United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (UNESCAP)

نهاد / فرد	تعاریف
کافمن	در شش جنبه می‌توان آن را سنجید (اظهار نظر و پاسخگویی، ثبات سیاسی و فقدان خشونت، جرم و آدم‌کشی، کارآمدی حکومت، فقدان تحمیل‌های قانونی، برابری حقوقی و کنترل فساد)
هایدن و همکاران	در ۵ جنبه (مشارکت، انصاف، شایستگی، کارآمدی، پاسخگویی و شفافیت) می‌توان حکمرانی خوب را در ۶ حوزه (جامعه مدنی، جامعه سیاسی، حکومت، بروکراسی، جامعه اقتصادی، قوه قضائیه) سنجید
دیکست ۲۰۰۹	حکمرانی خوب برای تضمین سه پیش‌نیاز اساسی بازار اقتصادی (حفاظت از حقوق مالکیت، اجرای قراردادها، کنش جمعی) لازم است ... اقتصاد حکمرانی خوب، از همه فرایندهای پیوسته‌ای حمایت می‌کند که براساس آن، افراد در امور مختلف متخصص می‌شوند و با یکدیگر به‌منظور دستیابی به نهایت توان اقتصادی جامعه مبادله می‌کنند
گریندل ۲۰۱۰	حکمرانی خوب در اکثر موارد بیانگر فهرستی از خصوصیات پسندیده است که حکومت باید داشته باشد. حکمرانی خوب، بیانگر نگرانی‌های هنجاری درباره اموری است که دولت باید انجام دهد، مانند کاهش فقر، حفظ ثبات سیاسی یا عرضه خدمات پایه‌ای.

پنج تعریف اول را گریندل ۲۰۰۷ استخراج کرده است (عیوضی و مرزبان، ۱۳۹۵، ۱۲۰-۱۱۹).

شاخصهای ۸ گانه حکمرانی خوب

پاسخگویی^۱: پاسخگویی نهادها، سازمان‌ها و مؤسسات در چارچوب قانونی و زمانی مشخص در برابر اعضای خود و ارباب رجوع، از جمله عواملی است که به استوار شدن پایه‌های حکمرانی خوب در یک جامعه منجر می‌شود.

۱- شفافیت^۲: شفافیت به معنی جریان آزاد اطلاعات و قابلیت دسترسی سهل و آسان به آن برای تمامی ذی‌نفعان مربوطه است. اطلاعات باید به اندازه کافی و به‌صورت قابل فهم در دسترس باشند و از طرف دیگر، اتخاذ تصمیمات و اجرای آنها از قوانین و مقررات مشخصی پیروی کند.

۲- قانون‌مداری^۳: برقراری سیستم حکمرانی خوب نیازمند چارچوب‌های قانونی عادلانه و منصفی است که از ویژگی بی‌طرفانه بودن برخوردار است. در این چارچوب باید از حقوق کلیه افراد مخصوصاً حقوق محرومان محافظت به‌عمل آید. اجرای این گونه قوانین در یک فضای بی‌طرفانه و مبتنی بر انعطاف، نیازمند دستگاه قضایی مستقل و نیروی پلیس بی‌طرف و عاری از فساد است.

۳- مشارکت‌جوئی^۴: میزان مشارکت مردم در امور جامعه یکی از کلیدی‌ترین پایه‌های حکمرانی خوب به‌شمار می‌رود. مشارکت می‌تواند به صورت مستقیم یا غیرمستقیم (از طریق نهادهای قانونی) صورت گیرد. البته نمی‌توان انتظار داشت که در نظام تصمیم‌گیری یک کشور، تمامی نظرات موجود مد

1. Responsiveness
2. Transparency
3. Rule of law
4. Participation

نظر قرار گیرد، بلکه مفهوم مشارکت در اینجا، اشاره به آزادی بیان و تنوع دیدگاه‌ها و سازماندهی یک جامعه مدنی دارد.

۴- مسئولیت‌پذیری^۱: حکمرانی خوب نیازمند این است که نهادها و فرآیندهای تصمیم‌گیری در یک چارچوب زمانی منطقی به همه ذی‌نفعان آن خدمات لازم را ارائه دهد. نیل به این هدف تنها زمانی امکان‌پذیر است که نهادهای تصمیم‌گیر نسبت به تأمین خواسته‌ها و تمایلات افراد احساس مسئولیت داشته باشند.

۵- اجماع‌محوری^۲: فراهم نمودن زمینه ظهور نظرات متفاوت در عرصه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی و اقتصادی، از جمله اصول حکمرانی خوب می‌باشد. حکمران خوب، باید نظرات مختلف را در قالب وفاق ملی عمومی به سمتی رهنمون نماید که بیشترین همگرایی را با اهداف کل جامعه داشته باشد. ایفای این نقش حیاتی نیازمند شناخت دقیق نیازهای بلندمدت جامعه در مسیر حرکت به سمت توسعه پایدار می‌باشد.

۶- کارایی و اثربخشی^۳: حکمرانی خوب به معنی آن است که نهادها و سازمان‌های تصمیم‌گیرنده همیشه نیازهای مردم را در نظر داشته باشند و از منابع موجود به صورت کارا استفاده کنند. مفهوم کارایی در ارتباط با حکمرانی خوب به معنی استفاده پایدار از منابع طبیعی و حفاظت از محیط زیست نیز خواهد بود لذا موضوع بهترین استفاده از منابع با حکمرانی ارتباط مستقیم دارد.

۷- انصاف و عدالت^۴: همه افراد باید از فرصت‌های برابر برخوردار باشند. رفاه یک جامعه وابسته به تضمین این امر است که همه اعضای آن احساس کنند در آن جامعه ذی‌نفع هستند. برای تحقق این امر همه گروه‌های آسیب‌پذیر باید از حمایت‌های لازم برای افزایش توانمندی‌های خود برخوردار باشند. (بیکزاده و قربانی، ۱۳۹۶: ۵).

در جمع‌بندی نظریه‌های حکمرانی خوب باید عنوان نمود که شاخص‌های حکمرانی خوب به صورت زنجیره‌ای متصل به هم بوده و اجرایی شدن هرکدام از آنها، مستلزم اجرای سایر شاخص‌ها می‌باشد. برای مثال نمی‌توان انتظار داشت که مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی بدون وجود شفافیت و قانون‌مداری جنبه اجرایی چندانی در جامعه داشته باشد.

تعاریف امنیت ملی

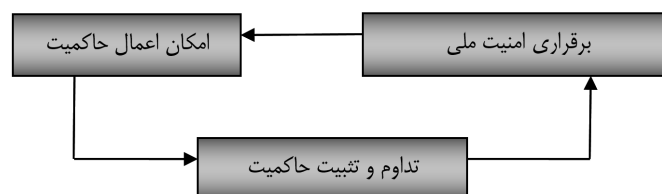
والتر لپمن^۵ محقق و نویسنده آمریکایی اولین کسی است که مفهوم امنیت ملی را به روشنی تعریف نموده است. وی می‌گوید: یک ملت وقتی دارای امنیت است که در صورت اجتناب از جنگ

1. Accountability
2. Consensus oriented
3. Effectiveness and efficiency
4. Equity and inclusiveness
5. Walter Lippmann

بتواند ارزش‌های اساسی خود را حفظ کرده و در صورت اقدام به جنگ، بتواند آن را پیش برد. رابرت مک‌نامارا^۱ نیز می‌گوید: اگر امنیت دال بر وضعیتی باشد، آن وضع حداقل نظم و ثبات خواهد بود. ریچارد کوپر^۲ نیز معتقد است: توان جامعه در حفظ و بهره‌گیری از فرهنگ و ارزش‌هایش، امنیت ملی است. «(مرادیان، ۱۳۸۹: ۶۴ و ۶۵).

رابطه حاکمیت با امنیت ملی

آنچه در بررسی رابطه حاکمیت با امنیت ملی مهم می‌باشد، تأثیر جدی محیط و ابزارهای امنیتی برای اعمال حاکمیت در هر دو بعد داخلی و خارجی امنیت ملی است. شرایط لازم برای اعمال قدرت حکومت متعدد می‌باشد، که مهم‌ترین آن‌ها وجود امنیت ملی است. این رابطه در حالت معکوس نیز قابل بررسی است. (مرادیان، ۱۳۸۵، ۱۰).

شکل شماره ۱: رابطه میان حاکمیت و امنیت

ابعاد امنیت ملی

گرچه ابعاد امنیت ملی را در اشکال مختلف تقسیم کرده‌اند اما عمده ابعاد امنیت ملی را می‌توان به شرح ذیل دانست:

۱- امنیت اجتماعی، ۲- امنیت سیاسی، ۳- امنیت نظامی، ۴- امنیت اقتصادی، ۵- امنیت فرهنگی (مرادیان، ۱۳۸۹: ۲۴). این بخش‌ها، جدا از یکدیگر عمل نمی‌کنند. هر یک از آن‌ها دارای کانون مهمی در درون مسئله امنیت و روشی برای تنظیم اولویت‌ها بوده و از طریق ارتباطات قوی به یکدیگر متصل هستند (بوزان، ۱۳۷۸، ۳۴).

۱- امنیت اجتماعی

از دیدگاه بوزان، امنیت اجتماعی عبارت است از: توانایی گروه‌های مختلف صنفی، قومی، محلی، جنسی و غیره در حفظ هستی و هویت خود. در واقع بوزان امنیت را حالت فراغت از تهدید هویت جمعی و گروهی تلقی می‌کند که می‌توان آن را شامل تمهیداتی برای حفظ زندگی اعضای جامعه و رفع تهدید از عنصر اتصال‌دهنده اعضای جامعه به یکدیگر در نظر گرفت و این احساس امنیت از طریق اعتماد به ترجمان‌های تأمین‌کننده امنیت، دولت، مدرسه، نظام اقتصادی، خانواده، شبکه دوستان و غیره تأمین می‌شود (بدخشان، ۱۳۹۹: ۳).

1. Mc Namara
2. Kuper

برخی از مؤلفه‌های بُعد اجتماعی امنیت ملی

۱-۱ مؤلفه اعتماد: اعتماد به معنای ابراز اطمینان نسبت به اشخاص یا نظام‌های مجرد انتزاعی است. در واقع اعتماد به معنی اطمینان رایج، به صداقت، درستی و عدالت یک شخص، گروه یا کلیت جامعه است. (طاهری و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۵).

۲-۱ مؤلفه آگاهی: آگاهی مؤثرترین و کارآمدترین ثروت و سرمایه هر ملت است. ثروتی که برخلاف ثروت‌های دیگر از بین نمی‌رود و هرچه مصرف شود قوی‌تر و کامل‌تر می‌شود. آگاهی میزان دانشی است که اعضای شبکه اجتماعی از یکدیگر دارند (بهرامی، ۱۳۸۱: ۳).

3-1 مؤلفه مسئولیت‌پذیری: مسئولیت اجتماعی، وظیفه‌ای است بر عهده مؤسسات تا بر زندگی اجتماعی که در آن کار می‌کنند اثرات سوء نگذارند. وظایفی همچون: آلوده‌نکردن محیط، تبعیض قائل نشدن در استخدام، اخلاقی عمل کردن، آگاه کردن مصرف‌کننده از کیفیت محصولات یا خدمت و بالاخره مشارکت مثبت در زندگی افراد جامعه (صدفی، ۱۳۹۱: ۴۲).

۴-۱ مؤلفه مشارکت اجتماعی: منظور از مشارکت، درگیری ذهنی و عاطفی اشخاص در موقعیت‌های گروهی است که آنان را برمی‌انگیزد تا برای دستیابی به اهداف گروهی، یکدیگر را یاری نمایند و در مسئولیت کار شریک شوند (همان: ۴۱).

۲- امنیت سیاسی

در بعد سیاسی امنیت ملی می‌توان به ابعاد فرعی مانند ساختار، ضعف و قدرت، کارآمدی، میزان مشروعیت، امنیت دولت، احزاب، مسئله قومیت‌ها و اقلیت‌ها در جوامع، میزان نهادمندی جامعه مدنی در کشورها و شیوه مشارکت سیاسی اشاره کرد (زرقانی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۳۰).

برخی از مؤلفه‌های بُعد سیاسی امنیت ملی

۱-۲ مؤلفه مشروعیت: منظور از مشروعیت، در این‌جا «حقانیت» است؛ این‌که آیا کسی که قدرت حکومت را در دست گرفته و تصدی این پست را عهده‌دار گردیده آیا حق داشته که در این مقام بنشیند یا خیر؟ (مصباح یزدی، ۱۳۸۹: ۵۲).

۲-۲ مؤلفه مقبولیت: منظور از مقبولیت، «پذیرش مردمی» است. اگر مردم به فرد یا گروهی برای حکومت تمایل نشان دهند و خواستار اعمال حاکمیت از طرف آن فرد یا گروه باشند و در نتیجه حکومتی براساس خواست و اراده مردم تشکیل گردد گفته می‌شود آن حکومت دارای مقبولیت است. (همان: ۵۳).

3-2 مؤلفه مشارکت سیاسی: مشارکت سیاسی به معنای وجود رقابت و منازعه مسالمت‌آمیز بین بخش‌های گوناگون جامعه سیاسی برای به‌دست آوردن قدرت و اداره جامعه و تعریف مصالح عمومی است. (بشیری، ۱۳۷۸، ۲).

۲-۴ مؤلفه کارآمدی نظام سیاسی: کارآمدی نظام سیاسی به تحقق عینی یا توان نظام سیاسی در تحقق کارکردهای اساسی حکومت، به گونه‌ای که بیشتر مردم و گروه‌های قدرتمند درون نظام آن را مشاهده کنند، معنا شده است. بنابراین، کارآمدی با مفاهیمی همچون کارایی، پاسخگوئی و مشروعیت ارتباط نزدیکی دارد. (پورسعید، ۱۳۹۹: ۲۲). در تعبیر اخیر بیشتر بر قابلیت و توانائی رسیدن به هدف‌های تعیین شده و مشخص تأکید شده و میزان کارآمدی بر مبنای مقایسه میزان دستیابی به هدف سنجیده می‌شود. (همان: ۴۲).

۳- امنیت نظامی

در دیدگاه ملی از امنیت نظامی، درحالی که توانایی جنگ کردن و پیروزی نظامی در آن، هنوز هم هدف محوری است، ولی در بسیاری کشورها، تأکید از جنگ سنتی به سوی کشمکش غیرسنتی کم‌شدت، معطوف شده است. دستیابی به قدرت زیاد از طریق افزایش تعداد نفرات و قدرت آتش تسلیحات در چند قدرت عمده جای خود را به حفظ توانایی‌هایی کوچکتر، انعطاف‌پذیر و برخوردار از بهره‌دهی نظامی سریعتر داده است (مطالعات گروهی، ۱۳۸۹: ۴۳).

برخی از مؤلفه‌های بُعد نظامی امنیت ملی

۳-۱ مؤلفه توانمندی نظامی: منظور از توانمندی نظامی، قابلیت‌ها، توانایی‌ها و مهارت‌های مورد استفاده در بکارگیری استعداد رزمی یگان یا نیرو برای پذیرش و اجرای موفقیت‌آمیز مأموریت است که در اصطلاحات نظامی تحت عنوان «آمادگی رزمی» نیز مطرح می‌گردد. (مطالعات گروهی، ۱۳۹۹: ۱۸).

۳-۲ مؤلفه ساخت تسلیحات: ساخت تسلیحات (موشکی، ضد موشکی، زمینی، هوایی، پدافند هوایی، دریایی) و مهمات (مهمات هوشمند، مهمات سامانه‌های زمینی، هوایی، پدافند هوایی و دریایی) می‌تواند یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار در ارتقاء آمادگی رزم در نیروهای مسلح و به تبع آن تأثیرگذار در امنیت ملی مدنظر قرار گیرد (همان: ۸۹).

۳-۳ مؤلفه بازدارندگی: بازدارندگی عبارت است از: سعی و اقدام برای اعمال نفوذ در فکر و عمل و ایجاد ترس در طرف مقابل تا او را از اقدام به عملی که متضمن خسارت یا هزینه‌ای است باز دارد. بازدارندگی متشکل از عنصر مقاومت و تحمل در برابر حمله دشمن، پاسخ به حمله دشمن، قدرت پشیمان‌کنندگی در دشمن از تهاجم می‌باشد. (سند راهبردی پدافند غیرعامل، ۱۳۹۶: ۱۴).

۳-۴ مؤلفه پیمان‌های نظامی: پیمان‌های نظامی و منطقه‌ای بخشی از موازنه قدرت و موازنه تهدید می‌باشد، کشورهایی مثل جمهوری اسلامی ایران که همواره در شرایط تهدید نسبی قرار دارند نیازمند تولید قدرت و ائتلاف‌سازی از طریق پیمان‌های دفاع منطقه‌ای هستند. (کلانتری و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۶).

۴- امنیت اقتصادی

امنیت اقتصادی عبارت است از آزادی از هر نوع ترس، شک و ابهام در بلااجرا ماندن تعهدات و

مطالبات و در عین حال حصول اطمینان از برخورداری از ثمره فعالیت‌هایی که در زمینه تولید ثروت و توزیع و مصرف آن صورت می‌گیرد. (برومند و همکاران، ۱۳۸۷: ۲۵).

برخی از مؤلفه‌های بُعد اقتصادی امنیت ملی

۱-۴ مؤلفه مدیریت منابع: مدیریت منابع به معنای فرآیند تصمیم‌گیری در خصوص منابع است (صادقی، ۱۳۹۰: ۱۹۷). اهمیت مدیریت مؤثر جریان مواد در طول زنجیره تأمین نیز در سال‌های اخیر به وسیله جریان صنایع و دانشگاهیان درک شده است. هزینه‌های مرتبط با جریان مواد، اهمیت ویژه‌ای برای مجریان داشته است. متخصصان صنایع تخمین می‌زنند که هزینه‌های جریان مواد در زنجیره تأمین، سهم بزرگی از هزینه‌های عملیاتی را در بسیاری از سازمان‌ها به خود اختصاص می‌دهد. (غضنفری و فتح‌اله، ۱۳۹۸: ۲۵۶).
۲-۴ مؤلفه تولید: در دیدگاه اقتصادی می‌توان گفت ساخت و تولید محصولات صنعتی یکی از روش‌هایی است که هرکشوری می‌تواند از آن طریق برای خود ثروت ایجاد کند. (صادقی، ۱۳۹۰: ۲۷). تولید ملی برای اندیشمندان بزرگی چون هیوم و درجه‌اعلای آن آدام اسمیت، ثروت عمومی تلقی می‌گردید و هر نوع فعالیت مولدی را که ارزش عینی و مشخصی برای جامعه خلق می‌کرد را شامل می‌شد. (جعفریه و همکاران، ۱۳۹۸، ۲۷۱-۲۷۰).

۳-۴ مؤلفه توزیع سرمایه: منظور از توزیع سرمایه، توزیع عادلانه ثروت و درآمد در بین اقشار مختلف جامعه و به تعبیری برقراری عدالت اقتصادی است. در جامعه‌ای که عدالت اقتصادی برقرار نباشد رابطه محسوسی میان تلاش افراد و میزان درآمد و رفاه وجود نخواهد داشت. (فتحانی، ۱۳۸۸: ۵۸).
۴-۴ مؤلفه تجارت و بازرگانی: صادرات آثار عمده‌ای بر رشد و توسعه اقتصادی یک جامعه دارد، که بدون شک نقش کلیدی را در جهت ایجاد یک رشد پایدار ایفا می‌نماید. تقریباً تجربه بسیاری از کشورهای تازه توسعه یافته و یا در حال عبور از این مسیر، نشان داده است که بدون برخورداری از یک تقاضای پایدار و کم‌کشش خارجی برای تولید ملی، طی نمودن مراحل رشد و رسیدن به یک رشد پایدار بسیار دشوار است. (پژویان، ۱۳۷۷، ۲۷).

۵- امنیت فرهنگی

امنیت فرهنگی و نقش فرهنگ در امنیت داخلی و بین‌المللی از جمله موضوعاتی است که به‌طور جدی محور مطالعات نوین قرار گرفته است. باتوجه به این که فرهنگ گنجینه‌ای از ارزش‌های یک جامعه است، نقش اساسی در سیاست‌گذاری‌های امنیتی هر کشوری به‌خصوص کشورهایی با فرهنگ غنی چه به جهت تمدنی و چه به جهت اعتقادات مذهبی - مانند ایران- خواهد داشت. (مطالعات گروهی، ۱۳۸۹: ۴۹).
برخی از مؤلفه‌های بُعد فرهنگی امنیت ملی

۱-۵ مؤلفه ارزش‌ها: ارزش‌ها به عنوان سلول‌ها و هسته‌های مورد طلب و پذیرش فرد و اجتماع در تکوین

نوع و چگونگی هویت فردی و اجتماعی نقش محوری را دارا می‌باشد. همچنین ارزش‌ها نقش بسزائی در چگونگی و کیفیت کنش و رفتارهای انسان‌ها را ایفا می‌کنند و در همین رابطه نقش نهادها که از عناصر اساسی تشکیل دهنده فرهنگ به‌شمار می‌روند، قابل توجه است. (مطالعات گروهی، ۱۳۸۹: ۱۵۶).

۲-۵ مؤلفه باورها: باورها مجموعه‌هائی اساسی از اندیشه‌هائی هستند پیرامون این که جهان‌ها از جمله جهان اجتماعی چیست، و این باورها به‌صورت حقیقتی تقریباً غیرقابل تردید پذیرفته شده‌اند. (چلبی، ۱۳۹۵: ۶۰-۵۸).

در بُعد فرهنگی امنیت ملی یکی از اقدامات دشمن ایجاد تغییر در باورهاست، در این خصوص یکی از ابزارهای مهم جنگ هیبریدی (ترکیبی)، استفاده از قدرت رسانه در جنگ روایت‌ها است که از آن به پیروزی بدون جنگ در اثر روایت غالب تعبیر می‌گردد؛ نوع دیگر جنگ‌ها برای تغییر باورها، جنگ شناختی است. جنگ شناختی، یک استراتژی است که بر تغییر نحوه تفکر مردم هدف و نحوه اعمال آن تمرکز دارد». (موحدی‌نیا و قهرمانی، ۱۴۰۰: ۵۳-۵۲).

۳-۵ مؤلفه تکلیف دینی: آیین‌های مذهبی جمعی، نظارت همگانی، مسئولیت جمعی، فراخوانی دین به هیئاری بر کار نیک، پرهیز از هر نوع مساعدتی در کار خلاف و دهها آموزه دینی دیگر که در همه ادیان وجود دارند و در اسلام به نحو کامل‌تر و جامع‌تری وجود دارد، هر کدام می‌تواند در برابر انحراف اجتماعی نقش بازدارنده‌ای ایفا نماید. دین و دینداری همواره نقش مثبت در برقراری امنیت داشته است. (مطالعات گروهی، ۱۳۸۹: ۱۵۶).

۴-۵ مؤلفه نمادها: آن چه که در خصوص نمادها در بُعد فرهنگی امنیت ملی حائز اهمیت است تأکید بر مقابله با اختلال نمادی است. مراد از اختلال نمادی ضعف در احساسات، پنداشت‌ها، رموز و اصول مشترک است. به عبارت دیگر اختلال نمادی چیزی جز نارسائی در سمبولیسم اظهاری و سمبولیسم شناختی مشترک در سطح جامعه نیست. یکی از مقتضیات اساسی نظم جامعه‌ای، وحدت نمادی است. (چلبی، ۱۳۹۵: ۵۸).

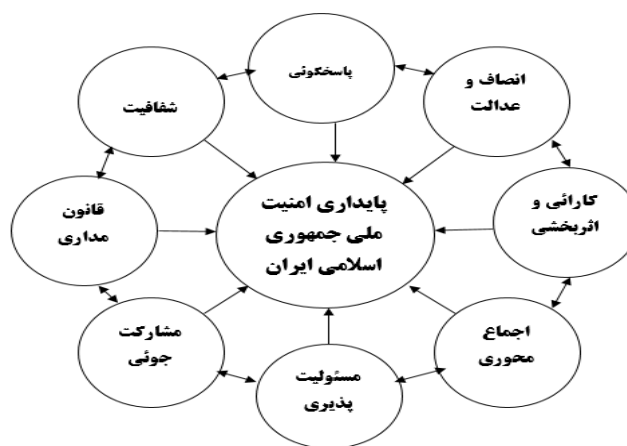
امنیت ملی پایدار

پایداری و مفاهیم ترکیبی آن مانند امنیت پایدار ناظر بر درک جامعی است که بر پایه آن به همه عوامل مؤثر سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، امنیتی و... در کنار یکدیگر و در تعامل با هم توجه می‌شود. امنیت پایدار امنیتی است که همه عوامل به طور پیوسته به کار گرفته می‌شوند تا ارزش‌های اساسی مورد هجوم واقع نشوند و در صورت وقوع تهاجم اعم از فرهنگی، اقتصادی، سیاسی یا نظامی این ارزش‌ها فدای کسب صلح نگردند. (بدخشان، ۱۳۹۹: ۵).

تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق

۱- حکمرانی خوب (متغیر مستقل): شامل تمام فرایندهای حکومت کردن است که همه عناصر حکمرانی اعم از نهادهای حاکمیتی، دولت، جامعه مدنی، بخش خصوصی و عمومی، ملزم به رعایت شاخص‌های آن شامل پاسخگویی، شفافیت، قانون‌مداری، مشارکت‌جوئی، مسئولیت‌پذیری، اجماع‌محوری، کارایی و اثربخشی، انصاف و عدالت می‌باشند.

۲- پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران (متغیر وابسته): امنیتی است همه جانبه که امنیت همه ابعاد اجتماعی، سیاسی، نظامی، اقتصادی و فرهنگی را در همه شرایط و زمان‌ها و در تمام مکان‌ها و موقعیت‌ها برای همه آحاد مردم کشور جمهوری اسلامی ایران به صورت یکسان و ماندگار تأمین و تثبیت می‌نماید. شایان ذکر است در این مقاله منظور از امنیت ملی پایدار همان پایداری امنیت ملی می‌باشد.

شکل شماره ۲: مدل مفهومی پژوهش

داده‌ها و تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش

جامعه آماری تحقیق بر اساس مطالعات مقدماتی و مشورت با اساتید و صاحب‌نظران ۸۵ نفر شامل رؤسا، معاونین، مدیران، پژوهشگران و مدرسان، با مدرک علمی کارشناسی ارشد و بالاتر و حداقل ۱۵ سال سابقه کار در سازمان‌های حاکمیتی و امنیتی در نظر گرفته شده که شرایط مزبور در گزینش دانشجویان ۲ دانشگاه خاص در شهر تهران شامل دانشگاه عالی دفاع ملی و دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی لحاظ شده است. حجم نمونه از طریق جدول مورگان و نیز از طریق محاسبه از طریق سایت‌های آنلاین بر مبنای فرمول کوکران ۶۹ نفر به‌دست آمده است. در این تحقیق ابتدا پرسش‌نامه‌ها میان تمام ۸۵

نفر جامعه آماری توزیع گردیده و در بازگشت پاسخ‌نامه‌ها، آن تعدادی که مخدوش و یا بدون پاسخ بوده، نادیده تلقی شده و در نهایت تعداد ۶۹ پرسش‌نامه تکمیل شده برابر حجم نمونه، در محاسبات آماری لحاظ گردیده است. روائی پرسش‌نامه، از روش تکرار آزمون، بدین صورت که ابتدا تعداد ۱۵ پرسش‌نامه پیش‌آزمون در میان جامعه آماری توزیع گردید. در نهایت محقق پس از چهار مرحله اصلاح سؤال‌ها و همچنین مصاحبه با برخی از پاسخ‌دهندگان و تعیین میزان دقت پاسخ مکتوب آنان، به یکنواختی برداشت پاسخ‌دهندگان از مفهوم سؤال‌ها رسیده است. همچنین پایایی پرسش‌نامه از طریق اندازه‌گیری ضریب آلفای کرونباخ که عدد ۰/۹۷۸، به شرح زیر به دست آمده، تأیید شده است.

جدول شماره ۲: وضعیت پایایی پرسش‌نامه بر اساس آلفای کرونباخ

تعداد سؤالات پرسشنامه	آلفای کرونباخ استاندارد شده	آلفای کرونباخ
۱۶۰	۹۷۸/۰	۰/۹۷۸

جدول شماره ۳: تعداد سؤالات بر حسب فرضیه‌ها

فرضیه فرعی	تعداد سوال	سؤالات پرسش‌نامه جهت آزمون فرضیه‌ها
۱	۲۰	سؤال ۱ تا ۲۰ شامل پرسش میزان تأثیر پاسخگوئی در مؤلفه‌های امنیت ملی پایدار
۲	۲۰	سؤال ۲۱ تا ۴۰ شامل پرسش میزان تأثیر شفافیت در مؤلفه‌های امنیت ملی پایدار
۳	۲۰	سؤال ۴۱ تا ۶۰ شامل پرسش میزان تأثیر قانون‌مداری در مؤلفه‌های امنیت ملی پایدار
۴	۲۰	سؤال ۶۱ تا ۸۰ شامل پرسش میزان تأثیر مشارکت‌جوئی در مؤلفه‌های امنیت ملی پایدار
۵	۲۰	سؤال ۸۱ تا ۱۰۰ شامل پرسش میزان تأثیر مسئولیت‌پذیری در مؤلفه‌های امنیت ملی پایدار
۶	۲۰	سؤال ۱۰۱ تا ۱۲۰ شامل پرسش میزان تأثیر اجماع‌محوری در مؤلفه‌های امنیت ملی پایدار
۷	۲۰	سؤال ۱۲۱ تا ۱۴۰ شامل پرسش میزان تأثیر کارائی و اثربخشی در مؤلفه‌های امنیت ملی پایدار
۸	۲۰	سؤال ۱۴۱ تا ۱۶۰ شامل پرسش میزان تأثیر انصاف و عدالت در مؤلفه‌های امنیت ملی پایدار

برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها ابتدا پاسخ پرسش‌نامه‌ها در جدول Excel وارد و سپس به نرم‌افزار SPSS منتقل و جداول توزیع فراوانی پاسخ‌ها و میانگین‌های عوامل موثر در امنیت ملی پایدار و نیز نتایج آزمون فریدمن

در بررسی رتبه‌بندی میانگین‌های عوامل موثر در امنیت ملی پایدار محاسبه شده است. شایان ذکر است جهت ارائه جداول توزیع فراوانی میزان تأثیر هر ۸ شاخص حکمرانی خوب در هر ۲۰ مؤلفه امنیت ملی، در مجموع ۱۶۰ جدول را در برمی‌گیرد؛ که فقط به یک نمونه شامل جدول میزان تأثیر شاخص پاسخگوئی در مؤلفه اعتماد از بُعد اجتماعی امنیت ملی بسنده شده و در ادامه تأثیر هر ۸ شاخص حکمرانی خوب در ۵ بُعد امنیت ملی، در مجموع ۴۰ جدول را در برمی‌گیرد؛ که فقط به یک نمونه شامل جدول میزان تأثیر شاخص پاسخگوئی در بُعد اجتماعی امنیت ملی بسنده شده است؛ سپس میزان تأثیر هر ۸ شاخص حکمرانی خوب در امنیت ملی پایدار در ۸ جدول که در واقع پاسخ آزمون ۸ فرضیه فرعی است ارائه و نیز جدول رتبه‌بندی میانگین هر ۸ شاخص حکمرانی خوب در امنیت ملی پایدار نمایش داده شده است و در آخر جدول میزان تأثیر حکمرانی خوب در امنیت ملی پایدار که در واقع پاسخ آزمون فرضیه اصلی تحقیق می‌باشد ارائه شده است.

جدول شماره ۴: میزان تأثیر شاخص پاسخگوئی در مؤلفه اعتماد از بُعد اجتماعی امنیت ملی

	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تراکمی
زیاد	۳۰	۴۳٫۵	۴۳٫۵	۴۳٫۵
خیلی زیاد	۳۹	۵۶٫۵	۵۶٫۵	۱۰۰٫۰
کل	۶۹	۱۰۰٫۰	۱۰۰٫۰	

در جدول بالا، تأثیر شاخص پاسخگوئی از حکمرانی خوب در مؤلفه اعتماد از بُعد اجتماعی امنیت ملی پایدار در حد زیاد (۵/۴۳ درصد) و خیلی زیاد (۵/۵۶ درصد) می‌باشد. به عبارتی شاخص پاسخگوئی تأثیر زیادی در مؤلفه اعتماد از بُعد اجتماعی امنیت ملی دارد.

جدول شماره ۵: جدول میزان تأثیر شاخص پاسخگوئی در بُعد اجتماعی امنیت ملی

	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تراکمی
زیاد	۲۰	۲۹٫۰	۲۹٫۰	۲۹٫۰
خیلی زیاد	۴۹	۷۱٫۰	۷۱٫۰	۱۰۰٫۰
کل	۶۹	۱۰۰٫۰	۱۰۰٫۰	

در جدول بالا، تأثیر شاخص پاسخگوئی از حکمرانی خوب در بُعد اجتماعی امنیت ملی در حد زیاد (۳۰ درصد) و خیلی زیاد (۷۰ درصد) می‌باشد. به عبارتی شاخص پاسخگوئی تأثیر زیادی در بُعد اجتماعی امنیت ملی دارد.

جدول شماره ۶: میزان تأثیر شاخص پاسخگوئی از حکمرانی خوب در امنیت ملی پایدار

درصد تراکمی	درصد معتبر	درصد	فراوانی		
۱۴۵	۱۴۵	۱۴۵	۱۰	زیاد	ارزش
۱۰۰۰	۸۵۵	۸۵۵	۵۹	خیلی زیاد	
	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۶۹	کل	

در جدول بالا، تأثیر شاخص پاسخگوئی از حکمرانی خوب در امنیت ملی پایدار در حد زیاد (۵/۱۴ درصد) و خیلی زیاد (۵/۸۵ درصد) می باشد. بنابراین پاسخگوئی تأثیر زیادی در امنیت ملی پایدار دارد.

جدول شماره ۷: میزان تأثیر شاخص شفافیت از حکمرانی خوب در امنیت ملی پایدار

درصد تراکمی	درصد معتبر	درصد	فراوانی		
۵۰۷	۵۰۷	۵۰۷	۳۵	زیاد	ارزش
۱۰۰۰	۴۹۳	۴۹۳	۳۴	خیلی زیاد	
	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۶۹	کل	

در جدول بالا، تأثیر شاخص شفافیت از حکمرانی خوب در امنیت ملی پایدار در حد زیاد (۷/۵۰ درصد) و خیلی زیاد (۳/۴۹ درصد) می باشد. بنابراین شاخص شفافیت تأثیر زیادی در امنیت ملی پایدار دارد.

جدول شماره ۸: میزان تأثیر شاخص قانونمداری از حکمرانی خوب در امنیت ملی پایدار

درصد تراکمی	درصد معتبر	درصد	فراوانی		
۲۳۰۲	۲۳۰۲	۲۳۰۲	۱۶	زیاد	ارزش
۱۰۰۰	۷۶۸	۷۶۸	۵۳	خیلی زیاد	
	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۶۹	کل	

در جدول بالا، تأثیر شاخص قانونمداری در امنیت ملی پایدار در حد زیاد (۲/۲۳ درصد) و خیلی زیاد (۸/۷۶ درصد) می باشد. بنابراین قانونمداری تأثیر زیادی در امنیت ملی پایدار دارد.

جدول شماره ۹: میزان تأثیر شاخص مشارکت جوئی از حکمرانی خوب در امنیت ملی پایدار

	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تراکمی
زیاد	۲۵	۳۶,۲	۳۷,۳	۳۷,۳
خیلی زیاد	۴۲	۶۰,۹	۶۲,۷	۱۰۰,۰
کل	۶۹	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	

در جدول بالا، تأثیر شاخص مشارکت جوئی از حکمرانی خوب در امنیت ملی پایدار در حد زیاد (۳/۳۷ درصد) و خیلی زیاد (۷/۶۲ درصد) می باشد. بنابراین شاخص مشارکت جوئی تأثیر زیادی در امنیت ملی پایدار دارد.

جدول شماره ۱۰: میزان تأثیر شاخص مسئولیت پذیری از حکمرانی خوب در امنیت ملی پایدار

	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تراکمی
متوسط	۲	۲,۹	۲,۹	۲,۹
زیاد	۱۰	۱۴,۵	۱۴,۵	۱۷,۴
خیلی زیاد	۵۷	۸۲,۶	۸۲,۶	۱۰۰,۰
کل	۶۹	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	

در جدول بالا، تأثیر شاخص مسئولیت پذیری از حکمرانی خوب در امنیت ملی پایدار در حد متوسط (۲/۹ درصد) و در حد زیاد (۵/۱۴ درصد) و خیلی زیاد (۶/۸۲ درصد) می باشد. بنابراین شاخص مسئولیت پذیری تأثیر زیادی در امنیت ملی پایدار دارد.

جدول شماره ۱۱: میزان تأثیر شاخص اجماع محوری از حکمرانی خوب در امنیت ملی پایدار

	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تراکمی
متوسط	۲	۲,۹	۲,۹	۲,۹
زیاد	۳۰	۴۳,۵	۴۳,۵	۴۶,۴
خیلی زیاد	۳۷	۵۳,۶	۵۳,۶	۱۰۰,۰
کل	۶۹	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	

در جدول بالا، شاخص اجماع محوری از حکمرانی خوب در امنیت ملی پایدار در حد متوسط (۲/۹ درصد) و در حد زیاد (۵/۴۳ درصد) و خیلی زیاد (۶/۵۳ درصد) می باشد. بنابراین اجماع محوری تأثیر زیادی

در امنیت ملی پایدار دارد.

جدول شماره ۱۲: میزان تأثیر شاخص کارایی و اثربخشی از حکمرانی خوب در امنیت ملی پایدار

فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تراکمی
زیاد	۱۶	۲۳.۲	۲۳.۲
خیلی زیاد	۵۳	۷۶.۸	۱۰۰.۰
کل	۶۹	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰

در جدول بالا، تأثیر شاخص کارایی و اثربخشی از حکمرانی خوب در امنیت ملی پایدار در حد زیاد (۲/۲۳ درصد) و خیلی زیاد (۸/۷۶ درصد) می باشد. بنابراین شاخص کارایی و اثربخشی تأثیر زیادی در امنیت ملی پایدار دارد.

جدول شماره ۱۳: میزان تأثیر شاخص انصاف و عدالت از حکمرانی خوب در امنیت ملی پایدار

فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تراکمی
خیلی کم	۲	۲.۹	۲.۹
زیاد	۱۹	۲۷.۵	۳۰.۴
خیلی زیاد	۴۸	۶۹.۶	۱۰۰.۰
کل	۶۹	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰

جدول بالا، تأثیر شاخص انصاف و عدالت از حکمرانی خوب در امنیت ملی پایدار در حد خیلی کم (۲/۹ درصد) و در حد زیاد (۲۷/۵ درصد) و خیلی زیاد (۶۹/۶ درصد) می باشد. بنابراین شاخص انصاف و عدالت تأثیر زیادی در امنیت ملی پایدار دارد.

جدول شماره ۱۴: رتبه‌بندی میانگین‌های اثرگذاری شاخص‌های حکمرانی خوب در امنیت ملی پایدار

رتبه‌بندی میانگین‌های تأثیر شاخص‌های حکمرانی خوب	
پاسخگویی در امنیت ملی	۴٫۹۵
شفافیت در امنیت ملی	۳٫۷۶
قانون‌مداری در امنیت ملی	۴٫۸۷
مشارکت جوئی در امنیت ملی	۴٫۲۴
مسئولیت‌پذیری در امنیت ملی	۴٫۹۳
اجماع محوری در امنیت ملی	۳٫۸۵
کارایی و اثربخشی در امنیت ملی	۴٫۷۸
انصاف و عدالت در امنیت ملی	۴٫۴۸

با توجه به نتایج جدول توصیفی بالا، بیشترین تأثیر در امنیت ملی پایدار به ترتیب: پاسخگویی، مسئولیت‌پذیری، قانون‌مداری، کارایی و اثربخشی، انصاف و عدالت، مشارکت جوئی، اجماع محوری و شفافیت می‌باشد.

جدول شماره ۱۵: نتایج آزمون فریدمن در بررسی رتبه‌بندی میانگین‌های شاخص‌های مؤثر در امنیت ملی پایدار

N	2-69
Chi-Square	62.719
df	7
.Asymp. Sig	.000.
a. Friedman Test	

در جداول بالا، بین میزان اثربخشی شاخص‌ها تفاوت معناداری وجود دارد، چون sig بدست آمده (۰/۰۰۰) کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد. بنابراین فرضیه‌های تحقیق مورد تأیید می‌باشد. بنابراین هر یک از شاخص‌های حکمرانی خوب دارای تأثیرگذاری متفاوت و مؤثر در امنیت ملی پایدار می‌باشند.

جدول شماره ۱۶: میزان تأثیر حکمرانی خوب در پایداری امنیت ملی

درصد تراکمی	درصد معتبر	درصد	فراوانی		
۸.۷	۸.۷	۸.۷	۶	زیاد	ارزش
۱۰۰.۰	۹۱.۳	۹۱.۳	۶۳	خیلی زیاد	
	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۶۹	کل	

در جدول بالا، تأثیر حکمرانی خوب در پایداری امنیت ملی در حد زیاد (۸/۷ درصد) و خیلی زیاد (۹۱/۳ درصد) می باشد. بنابراین حکمرانی خوب تأثیر زیادی در پایداری امنیت ملی دارد. در بررسی رابطه معناداری دو متغیر، سطح معناداری به دست آمده ۰/۰۰۰ می باشد، بنابراین تأثیر در حد اطمینان بالای ۹۵ درصد معنادار است.

نتیجه گیری

- ۱- فرضیه های فرعی مبنی بر این که رابطه تأثیرگذار هر کدام از شاخص های ۸ گانه حکمرانی خوب در پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، رابطه ای معنادار است، تأیید می گردد.
 - ۲- فرضیه اصلی مبنی بر این که رابطه تأثیرگذار حکمرانی خوب در پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، رابطه ای معنادار است، تأیید می گردد.
 - ۳- با عنایت به این که میانگین میزان تأثیر حکمرانی خوب در امنیت ملی پایدار جمهوری اسلامی ایران بر مبنای طیف لیکرت مابین عدد ۱ تا عدد ۵ برابر با عدد ۴/۹۱ است. بنابراین رابطه متغیرها به نوعی دوسویه بوده و اثر معکوس نیز اثبات می شود و به عبارتی پایداری امنیت ملی در حکمرانی خوب نیز تأثیرگذاری دارد. به گونه ای که تأثیر شاخص های حکمرانی خوب موجب تأمین امنیت ملی پایدار می گردد و رعایت مؤلفه های امنیت ملی پایدار نیز در ایجاد بستر حکمرانی خوب تأثیرگذار است.
- این تحقیق در مجموع تلاشی امیدوارانه برای شناسایی علت اصلی وضعیت پایداری امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران و ارائه راهکاری در حد توان برای بهبود وضعیت آن بود؛ امید است به واسطه شرایط محاطه آمیز منطقه و جهان از یک سو و عمق و شدت ناپایداری های ایجاد شده در ایران به واسطه ضعف و ناکارآمدی سیستم حکمرانی، نتایج این تحقیق پیش از آنکه به کار تدوین یک سیستم حکمرانی نوین بیاید، بتواند در اصلاح سیستم حکمرانی کنونی و برون رفتی آرام از شرایط موجود مؤثر باشد با این همه پیشنهاد می شود:

- ۱- نهادی مسئول جهت تدوین الگوی جامع حکمرانی بومی ایرانی- اسلامی تعیین گردد به نحوی که تمام شاخص های الگوی حکمرانی خوب برگرفته از پژوهش های غربی را نیز به صورت کامل و جامع

پوشش دهد و به مراتب غنی تر باشد.

۲- رعایت دستورالعمل اجرائی الگوی حکمرانی ایرانی-اسلامی مزبور برای تمام نهادهای حاکمیتی، دولت، جامعه مدنی، بخش های خصوصی و عمومی با تأکید بر رعایت شاخص های آن الزامی گردد.

۳- آموزش های کاربردی به صورت آموزش های ضمن خدمت و آموزش های عمومی و تخصصی جهت اجرای الگوی حکمرانی ایرانی - اسلامی برای تمام دستگاه های حاکمیتی اجرا گردد.

۴- نهادی مسئول و مقتدر جهت پیگیری و نظارت بر حسن اجرای دستورالعمل الگوی جامع حکمرانی ایرانی - اسلامی برای تمام دستگاه های حاکمیتی تعیین گردد.

منابع

- باغسنگانی، سید محسن (۱۳۹۵)، گزارش پژوهشی: آشنائی با مفاهیم حقوق عمومی «بررسی مفهوم حکمرانی خوب»، تهران، پژوهشکده شورای نگهبان.
- بدخشان، مهدی (۱۳۹۹)، نقش امنیت پایدار در حکمرانی خوب، مجموعه مقالات برگزیده اولین همایش ملی حکمرانی اسلامی، جلد ششم، تهران، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی.
- برومند، شهزاد و دیگران (۱۳۸۷)، امنیت اقتصادی در ایران و چند کشور منتخب (مطالعه تطبیقی)، تهران، مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- بشیریه، حسین (۱۳۷۸)، جامعه مدنی و توسعه سیاسی در ایران، تهران، نشر علوم نوین.
- بوزان، باری (۱۳۷۸)، مردم، دولت‌ها و هراس، ترجمه و انتشار در پژوهشکده مطالعات راهبردی
- بهرامی، فردین (۱۳۸۱)، ابعاد بیرونی سرمایه اجتماعی، تهران، انتشارات نسیم البرز، شماره ۳۱۰
- بیک‌زاده، جعفر و قربانی، صابر (۱۳۹۶)، حکمرانی خوب چیست؟، نشریه حسابداری- مدیریت و اقتصاد با رویکرد پویایی اقتصاد ملی، ملایر، دانشگاه آزاد اسلامی.
- پژوهیان، جمشید (۱۳۷۷)، مجموعه مقالات اولین همایش سیاست‌های بازرگانی و تجارت بین‌الملل، تهران، انتشارات مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، صص ۲۸-۲۷
- پورسعید، فرزاد (۱۳۹۹)، کارآمدی نظام سیاسی، تهران، انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- جعفریه، فاطمه‌سادات و سمیعی‌نسب، مصطفی و متوسلی، محمود (۱۳۹۸)، ضرورت چرخش نظری سازوکارهای حکمرانی در اقتصاد ایران جهت ارتقاء تولید ملی، مجموعه مقالات همایش حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی، تهران، انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. صص ۲۹۳-۲۶۱
- چلبی، مسعود (۱۳۹۵)، جامعه‌شناسی نظم-تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی، چاپ هشتم، تهران، نشر نی.
- حاجیانی، ابراهیم و پورسعید، فرزاد و فاضلی، نعمت‌ا... و مرادی، داوود و پروین، ستار و پویافر، محمدرضا و دیگران (۱۳۹۷)، اعتراضات و ناآرامی‌های دی‌ماه ۱۳۹۶، تحلیل‌ها و برآوردها، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- خدائی، رضا (۱۳۹۳)، امنیت پایدار در اندیشه سیاسی امام خمینی (ره)، فصلنامه دانش امنیتی، سال دوم، شماره ۳، بهار ۱۳۹۳، صص ۲۷-۷.
- زرقانی، سید هادی و سجاسی قیداری، حمدالله و موسوی، سیده زهرا (۱۳۹۵)، درآمدی بر مهاجرت و امنیت، چاپ اول، تهران، انجمن ژئوپلیتیک ایران.
- سند راهبردی پدافند غیرعامل (۱۳۹۶)، تهران، انتشارات سازمان پدافند غیرعامل کشور.
- شریف‌زاده، فتاح و قلی‌پور، رحمت‌اله (۱۳۸۲)، حکمرانی خوب و نقش دولت، تهران، فصلنامه فرهنگ مدیریت.
- صادقی، محمد حسین (۱۳۹۰)، مدیریت سیستم‌های تولید صنعتی، تهران، انتشارات فرازاندیش سبز.

- صدفی، آذر (۱۳۹۱)، **بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی سالمندان**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رودهن، صص ۴۱-۴۲
- طاهری، زهرا و هاشمیان‌فر، سیدعلی و نعمت‌اللهی، زهرا (۱۳۹۵)، **جامعه‌شناسی امنیت و احساس امنیت**، چاپ اول، تهران، انتشارات جامعه‌شناسان.
- عیوضی، محمدرحیم و مرزبان، نازنین (۱۳۹۵)، **بررسی مؤلفه‌های حکمرانی خوب از منظر امام خمینی (ره)**، تهران، فصلنامه مطالعات سیاسی جهان اسلام، سال پنجم، شماره ۱۹.
- غضنفری، مهدی و فتح‌اله، مهدی (۱۳۹۸)، **نگرشی جامع بر مدیریت زنجیره تأمین**، تهران، انتشارات دانشگاه علم و صنعت
- فتاحی، سجاد و قاسمی، روح‌ا... و فکری، محمد و جلیلی، محدثه (۱۳۹۷)، **پایداری ملی و سیستم‌های حکمرانی (ایران و مسئله پایداری)**، تهران، مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری.
- فتحانی، علی (۱۳۸۸)، **عدالت اقتصادی و راهبردهای مبتنی بر مفهوم**، تهران، مجله اقتصادی، سال نهم، شماره ۸۹ و ۹۰.
- کریمی‌ملّه، علی (۱۳۹۱)، **تأملی نظری در نسبت حکمرانی خوب و امنیت ملی**، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال پانزدهم، شماره چهارم، صص ۴۳-۸۰
- کلانتری، فتح‌اله و سعادت‌راد، علیرضا و جعفری، محمدقربان (۱۳۹۳)، **بررسی پارادایم امنیتی ج.ا.ایران با پارادایم های رایج امنیتی**، تهران، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی.
- لک‌زایی، نجف و مهری، علی (۱۳۹۲)، **ولایت ماندگار، امنیت پایدار**، فصلنامه امنیت ملی، سال دوم شماره هفتم، تهران، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی.
- مرادیان، محسن (۱۳۸۵)، **در آمدی بر ابعاد و مظاهر تهدیدات**، تهران، انتشارات مرکز آموزشی شهید صیاد شیرازی.
- مرادیان، محسن (۱۳۸۹)، **مبانی نظری امنیت**، تهران، انتشارات دانشکده علوم و فنون فارابی.
- مصباح‌یزدی، محمدتقی (۱۳۸۹)، **نگاهی گذرا به نظریه ولایت فقیه**، چاپ ۲۰، قم، انتشارات مؤسسه آموزشی امام خمینی.
- مطالعات گروهی دوره سیزدهم دکتری مدیریت راهبردی نظامی در دانشکده دفاع ملی (۱۳۹۹)، **الگوی راهبردی ارتقاء آمادگی رزمی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران**، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی.
- مطالعات گروهی دوره هفتم دکتری امنیت ملی در دانشکده امنیت ملی (۱۳۸۹)، **راهبردهای ارتقای امنیت عمومی در جمهوری اسلامی ایران (با تأکید بر شهر تهران)**، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی
- ملک‌شاهی، مجتبی و کشیشیان‌سیرکی، گارینه و حسینیفر، عبدالرحمن (۱۴۰۰)، **وضعیت حکمرانی خوب و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۷-۱۳۹۰)**، فصلنامه علمی جامعه‌شناسی سیاسی ایران، سال چهارم، شماره چهارم،

تهران، انتشارات انجمن جامعه شناسی سیاسی ایران.

- موحدی‌نیا، جعفر؛ قهرمانی، شهاب (۱۴۰۰)، **آشنائی با پدافند غیرعامل**، چاپ دوم، تهران، انتشارات مرکز آفرینشهای فاطر

- موسوی خمینی (ره)، روح‌ا... (۱۳۶۹)، **صحیفه نور**، جلد ۹، ۱۱، ۱۶، ۲۱، تهران، انتشارات وزارت فرهنگ

- Stowe, Kenneth(1992), **Good piano won't play bad music**, Administrative reform and Good Governance, public Administration. VOL, 70
- United Nations Development Programme(UNDP) (1997), **Governance For Sustainable Human Development**, presen at: www.Undp-pogar.Org/publications/governance/goodgov.pdf